

BESZÉLGETÉS A MUNKÁRÓL ENYÉM — MIÉNK

... Meg-megállt egy munkás hátamögött, nézte és hallgatott. Aztán kezét hátravéve végigballagott a műhelyen. Látára megrebbentek a szemek, az esztergályosok ijedten hajoltak munkájuk fölé. Ilyenkor mindig megjelent szájaszögletében a gúnyos mosoly, mintha csak azt mondaná: „Dolgozzatok, dolgozzatok, úgys nekem dolgoztok...” Tekintete végigsiklott a gé-

peken, embereken, s elégedetten motyogta: „Itt minden az enyém!”

Hej, de tartottunk a tőkéstől! Még a selejtert is az utcára dobott bennünket, nehogy géptörésért. Most meg? Sok fiatal valahogyan nem érti, mennyivel szebben cseng a „minden az enyém”-nél a szerény „miénk”.

Steinsits Károly, a te műhelyednek: a Ganz Vagon 540-es műhelyének főművezetője mesélte ezt, amikor legutóbb találkoztunk.

Sajnos, Geicz Pista, te is az említett fiatalok közé tartozol.

A jócsuda tudja, mit akarsz te tulajdonképpen. Ahelyett, hogy vigyáznál rá, egyszerűen összetöröd a gépedet. Nem, de hogy akarunk szándékosság-gal vádolni, de azért mégis olyan különös az egész...

Előbb Steinsits bácsi, aztán egy másik, majd egy harmadik művezető is figyelmeztette: „Pista fiam, nem lesz jó ez így! Kétől láttad, hogy munkaidő végén a legnagyobb fordulatszámra beállított motorral hajtatja hátra a szánt, és amikor mögötte letörülgette a fémforgácsokat, motorral hajtatja vissza. Céptörés lesz a vége, meglátod. Fogadj szót, ne így tisztítsd a gépedet.”

Mintha a falnak beszélték volna.

És tessék! A jóslat bekövetkezett...

... Megy hátra a szán, egyszerűen megakad, te hirtelenjében nem tudod kikapcsolni a motort, az nem bírja az irratózat terhelést, nagy ropanás... Kettétört egy fogaskerék...

Mivel lehet menteni különös „módszeredet”?

Ugyan, ne mondd! Még hogy nehéz, a szánt kézzel hátrahajtani? Másnak is nehéz. Mégis mindenki kézzel hajtatja hátra, még a nálad jóval gyengébbek is. Hiszen legény legyen a talpán, aki veled ki mer állni bírokra... Belátod te is, hogy ez nem indok. Talán két perccel korábban akartál a tanciskolába menni? Vagy élvezted, milyen tüneményes gyorsasággal dolgozik őrjáratban a motor? Vagy... De szólalj meg már te is!

— Hát igen! Ezt értik! Felősségrevonni az embert, ha valami apró hibát elkövet. De arról senki sem beszél, hány-szor kértém az üzemezőtőseget, adjanak másik gépet, mert ez már vén tragacs, generálózni kellene, vagy öntődébe küldeni. Októberben, amikor idejöttem, minden nap gondosan letörölgettem, de aztán rájöttem, mennyi baja van, s hogy a váltótársaim sem tartják nagy becsben, nekem is elment a kedvem tőle. Nem lehet keresni rajta.

Nem? No, hallgasd csak meg „Karsci bácsit”.

— Mondd, fiacskám, melyik gépen érsz te el 150—160 százalékot? Nem azon a „vén tragacson”? Melyik gépen keresel havi 1200—1300 forintot? Nem az a „vén tragacs”? Mosolyogsz? Miért?

— Mert új gépen többet elernék.

— Meghiszem. De nem megy minden egyik napról a másikra. Jön négy új gép, egyik a tiéd lesz, de addig is termelnünk kell...

Ugy látszik, Pista, te csak azt az új gépet tartanád a magadénak. Vajon mindennel így vagy? Ha — mondjuk — van egy pár régi cipőd, igyekszel mielőbb szétszaggatni, hogy újat vegyél helyette?

— Bolond azért nem vagyok! — méltatlankodsz. — A saját pénzemért vettem...

Es az új gép — mit gondolsz — kinek a pénzén készül? Ha nem szórjuk az állam pénzét (tehát a magunkét), kinek épülhet több kultúrház, úszoda, sportpálya? Ki látta hát a te géptörésed kárát? Nem te és mindnyáján?

Állsz, hallgatsz és csodálkozol. Nem érted, mi köze a társadalomnak ahhoz, hogy a motorházban kettépattant egy fogaskerék.

Azt még csak érted, hogy te károsodsz. Fegyelmű elé állítanak, kártérítésre kötelez-

nek. De ha az új fogaskereket a te kártérítésed összegén beszerzik, akkor nincs semmi baj, annyi, mintha semmi sem történt volna.

Igen, csak hogy azt az alkatrészt másra is felhasználhatnánk. S amíg a motorházat szétszedik, összerakják, a gép áll, a termelés áll... Erre nem gondolsz?

— Ugyan már! — vedted oda könnyedén. — Átmenyeg a másik gépre. Akad biztosan, s termelek azon.

Ha akad. De lehet, hogy minden gép foglalt, s amíg a tiédet javítják, szabadságra kell menned. És mi történik, ha két gép esik ki egyszerre a termelésből? Sőt: mi történik, ha tíz, ha száz?

Nézzük először a te egyetlen gépedet. Amíg megjavítják, eltelik másfél nap, tehát 36 óra. Egy óra alatt a gép — atól függően, hogy milyen darabot esztergálsz — megtermel 200—300, sok esetben 500 forint értékét. De vegyük ennél kevesebbet: százat. Harminchat óra alatt ez 3600 forint, három jó férfilyöntény ára. Tíz elrontott gép esetében 30, száz esetében 300 férfilyöntény áraval lesz szegényebb a népgazdaság.

És mi történne, ha az országban minden munkás úgy

gondolkodnék, mint te? Lehetne-e akkor valaha is leszállítani a ruhák árát?

Érted már? A társadalom és az egyén érdekeit nálunk nem lehet különválogatni. Ami mindnyájunknak hasznos, az nekéd is hasznos. A társadalmi tulajdon egyúttal egyéni tulajdon is. Amire azt mondjuk: „miénk”, arra te azt is mondhatod: „enyém”, mert ugyanúgy hajt neked is hasznot, mint saját személyi tulajdonod. De viseld is gondját úgy, mintha a sajátod lenne!

Megígértük neked, Pista, hogy megírjuk, milyen jól dolgozol mostanában. Január óta, amikor édesanyád érdeklődött a gyárban, hogy miért keresel olyan keveset, (havi 700—750 forintot), megemebereit magad, tanultál, s kereseted csaknem megkétszereződött. Február óta selejted sem volt. Általában mindenki elégedett veled, csak ezt a hibát kárhoztatják. Mi is azt akarjuk, hogy többé ne forduljon elő veled ilyesmi sem.

Ehhez most már csak az kell, hogy soha ne felejtse: az „enyém”-ből lesz a „miénk” és a „miénk”-ből lesz az „enyém”. Tőled is indul el, hozzád is vezet vissza minden út.

Szóllósi József

NAZIM HIKMET:

KÉT HANGULAT

1.

Kék Balaton, olyan vagy, mint egy levelezőlap,
Lenyugvó nap, citromhoz, vagy narancshoz
hasonlitsalak inkább?
Ámúlt emlékezetünkben mi marad még ebből
az estből:
Remegő színek, hangok,
Imbolygó szomorúság a szívünkben?

2.

Bár tenyerembe tehetnék,
összezárnám ujjaimat,
kezemet zsebre vághatnám,
s a „Ha bu diyar” dalt dudorászva
Pest utcáin tavasszal végigsétálhatnék...

AZ ÚJ KÍNA FALA

Láttam az új Kína falát,
kövét a nép győzelme vakolta be,
kapui barátságos sarkig kitarva,
s alján szétloccsan az ellenség feje.

Fordította: Eörsi István

A legények szeme az ajtóresre tapad. A szerencsésebbje az egész kivilágított termet látja, az ügyetlenebbek hátraszorulnak, s csak néhány kap el pillantásuk egy libbenő szoknyát, vagy komájuk táncától áthévelt arcát.

Nyolcan-tizen álldogálnak a sötétben, a kislángi kultúrház ablakai alatt. Gyakori vendégek ők itt. A kultúrházban majd minden este van valami, s ők, ha már nem csinálják, hát bámulják.

Most éppen tanciskola van. Vagy harminc fiú, lány próbálgatja a lépéseket, csetlik-botlik. Körben, a székeken a mamák ülnek és vizsla szemmel figyelik gyerekeiket. A sarokban a kultúrothton vezetője és a DISZ-titkár beszélget. A titkár kezében papírlapok: belépési nyilatkozatok.

— Tizenegyen kérték a tanciskolások közül, hogy vegyék fel őket is a DISZ-be. Az előbb adták ide a papírt...

— Akkor már nem is nagyon van köztük kívülálló — mondja a kultúrothton igazgatója.

Kint, az ajtónál is beszélgetnek a lesekedők. Másképp, de majdnem ugyanarról, mint bent. Az egyik barna, zömök legény odamordul komájának:

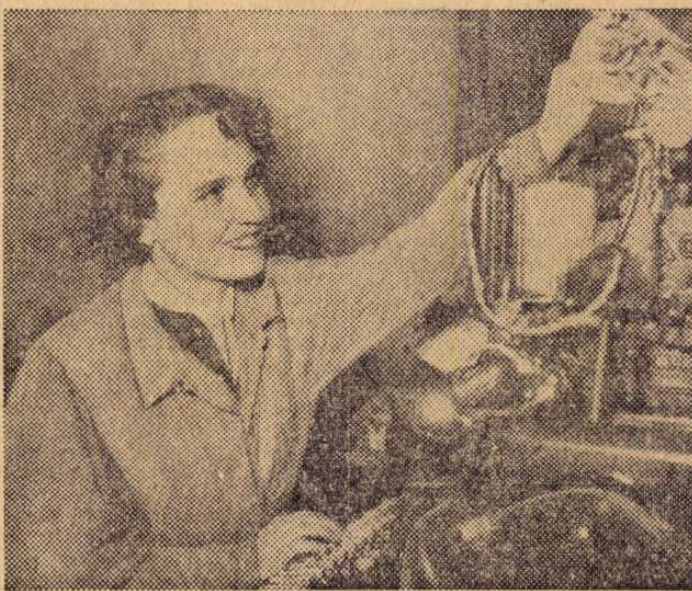
— Jó volna bentlenni, mi...?

— Jó. De ha nem hívnak...

Nem tudni, mire gondol: táncolni lenne jó, vagy a DISZ-be kívánczik? Talán mindkettőt egyszerre szeretné. Hisz akit a községben bevettek a DISZ-be, az más az emberek szemében. Így tudják ők, a „kívülálló”.

MEGTALÁLTÁK A HELYÜKET

Érettségizett nyomdásztanulók között a Franklin-nyomdában

Első nap a szedőteremben. Seress Cecília a monó-kopogatóval ismerkedik. (Ferencz Gabriella felvétele)

— Félünk tőlük. Valamilyen ma már megmagyarázhatatlan előítélet volt bennünk velük szemben — meséli Vértés Ferenc, a Franklin-nyomda igazgatója, ahogy visszaemlékszik a múlt év őszi napjaira, amikor az érettségizett fiatalok, mint tanulók, először lépték át a nyomda küszöbét. — Bennük is volt egy kis féltékenység. Idegenkedés a szakmától. Hogy ez megszűnt-e? Leghelyesebb, ha ezt tőlük kérdezzük meg.

Inog az „elmélet”

A szedőteremben nagy a sűrűség-forgás. Léniákat vág-nak, betűket válogatnak a nyomdászok, az oldalakat korrigálják.

Regály Mária Arany Jenő mellett dolgozik. Mindkettőjüket dícséret illeti. Jó mesterek jó tanulója van.

— Már nincs semmi baj. Jóban vagyunk — mosolyodik el kérdéseinkre Arany elvtárs s kiegyenesíti hosszú, sovány derekát.

— Miért? Talán volt valami hiba?

— Különbözőbb nem. De mi azt szoktuk mondani: csak abból a gyerekből lesz igazi nyomdász, aki véreben örökölte az ólmot. Vagyis nyomdászcsaládból való.

— Na és megdől ez az „elmélet”?

— Hát... inog. Mária-nak vannak nyomdász rokonai, de ott van például Mihálik Éva, vagy Seress Cili, ők csak hirtől ismerik a nyomdászokat, s alig fél év alatt „kis mesterek” lettek itt. Szóval kellemesen csalódtunk. Hiába: az érettségi — mégis csak érettségi! A mi kis tanult embereink gyorsan fejlődtek, s ma már nem ritkán olyan munkát végeznek, amit még sok fiatal mesterre sem merünk rábízni. Orosz, német,

francia szövegeket korrigálnak, címodalakat, meghívókat készítenek.

„Vinkel, regál, hajó, stég...”

Mária — nevezzük mi is csak így — szorgalmasan tesz-vesz a regálon. A hajóba, a szedés bölcsőjébe helyezi a kli-séket, olvassa az orosz szöveget, elmerül a munkában, mintha nem érdekelné őt a sok dicsőítő szó. De a füle pirossága elárulja: hallja mindazt, amit a mestere mond.

Aztán ő is mesélni kezd az első napok izgalmairól, nehézségeiről.

— Szívélyesen fogadtak minket, de amikor először léptünk be ide, a szedőterembe, megijedtünk. Egészen más nyelven beszéltek itt az emberek, mint kint. Vinkel, regál, hajó, stég — csak úgy röpködtek az idegen szavak, mikor mestereink bemutatták a munkaeszközöket. Sokat kellett tanulnunk. A különböző betű-típusok nevét nagyon nehéz volt megjegyezni. A második, vagy harmadik nap történt, hogy az egyik mester szöveget tett elem, s csak ennyit mondott: „Ezt a sort szedje ki borgisz félkövér kódex garmondra verzából.” Na, érettségizett — gondoltam — most légy okos! De azután... csak megbirkóztam a feladattal.

Mesél, mesél a barnahajú, kedvesmosolyú lányka. Közben bemutatja tanulóársát, Mihálik Évát. Ő éppen német szöveget korrigál. Nagy hasznát veszi most annak, hogy az iskolában németül is tanult. Két fiú is dolgozik a szedőben: Berzeviczi Gedeon és Litvay János.

— Egy kicsit szorgalmasabbak is lehetnének — jegyzi meg Babsch Károly, a műve-zetőjük. — A lányok lépálják őket.

A fiúk mosolyognak. Talán arra gondolnak, hogy a végén csattan az ostor?

Meglátogatjuk új munkahelyén Seress Ceciliát is. Ez az első nap, hogy a mono-kopogatót dolgozik. Eddig ő is a készítedést tanulja, de most már a gépekkel ismerkedik. Ő szokta meg legnehezebben a nyomdát — s ma talán ő örül legjobban annak, hogy nyomdász-jelölt lett.

A fiatalok új élete

Mire végigjárjuk a különböző munkahelyeket, Regály Mária szavai nyomán megismerjük a fiatalok életét a nyomdában. A múlt év őszen az érettségizettek kezdeményezésére megalakult a DISZ-szervezet. A fiatalok bekapcsolódtak a kultúrmunkába. Múсорos esteket, teadélutánokat rendeztek. Most pedig megkezdődött a sportidény. Kirándulásokra készülnek. Újdonsült röplabdacsapatuk már két győzelmet aratott.

Sokat segítenek nekik az idősebb, tapasztaltabb szakemberek, mintha közvetlenül az ő tanulóik lennének. A Franklin-nyomda szinte családias közössége sorába fogadta a tanulni, dolgozni vágyó érettségizett fiatalokat: Regály Mária-t, Mihálik Évát és a többieket, akik mind „kellemesen csalódtak” s mármár egészen otthonosan mozognak a betűk világában.

Megtalálták a helyüket, megtalálták a szép, érdekes, fényes utat, amely végigvezet az életen...

Filyó Mihály

Május 16-tól lehet jelentkezni a dolgozók középiskolába

A dolgozók általános gimnáziumaiba, közgazdasági technikumai-ba és ipari technikumai-ba május 16-án kezdődnek és július 1-ig tartanak a jelentkezések.

Ezeknek az iskoláknak az első évfolyamára azok a dolgozók jelentkezhetnek, akik szeptember 1-ig betöltik 17. életévüket, vagy ennél idősebbek és az általános iskola nyolcadik osztályát elvégezték, s felvételüket üzemi szervezetük javasolja. Az ipari technikumokba való felvételhez a megfelelő szakmában két éves gyakorlat igazolása is szükséges. A felvételre jelentkezők a „Jelentkezési lapot” azoknak az iskoláknak vezetőjénél szerezhetik be, ahol tanulmányaikat folytatni akarják.

A dolgozók középiskolába jelentkezhetnek azok a nők is, akik csak otthoni munkát végeznek. Ilyen esetben a helyi tanács végrehajtó bizottsága oktatási osztályának engedélye pótolja az üzemi ajánlást.

„Vegyétek fel a fiamat...!”

Legyintenek egyet és tovább meszeztik a szemüket befelé...

★

Most tessék, keressd az igazságot, a magyarázatot. Mert az ablak alatt állók néhány elejtett szava magyarázatot vár. Jó-e odabenn, a DISZ-ben s miért jó? És miért nem hívják a többit, mindenkit, hogy ne kelljen „nézőnek” lenni?

Hogy jó-e a DISZ-ben? Kérdezd csak övegy Cséri Jánosné. Az ő szavai majd választ adnak...

Jó néhány hete már, hogy Cséri néni bekopogtatott Pók Lacihoz, a titkárhoz. Nem vesztegetett sok szót, kerekén kimondta:

— Azért jöttem, hogy vegyétek fel a fiamat, a Jancsit közeitek. Sok bajom van vele, tudod te is, Laci-kám. Már nagyon legénykedik. Köz-tetek meg, látom jól, csak ember-seget tanulna...

Nem kell ennél egy titkárnak, egy DISZ-szervezetnek nagyobb dicsőret. Benne volt ebben minden.

De hogy még szaporodjon a dicsőret, néhány nap múlva Dudar Jánosné is hasonló kérdéssel látogatta meg a titkár. Majd Csepregi Ferencné emelt szót lánya, Annuska érdekében.

Felvették, persze, hogy felvették őket. S hogy ne csak vendégek legyenek, de meg is maradjanak az ifjúsági szövetségben, részt adtak nekik a község munkájából. Annuska táncos a kultúrothtonban. Cséri Jancsi? Nos, őt nagyon dicső-

rik. Járja a falvakat, ahová a kultúrothton szereplésre hívják. (Sokat kell neki járni, mert sokfelé hívják, olyan híre van a járásban.) Nemrégiben teaestet szervezett, olyan ismerkedés-félet, jól sikerült. Aztán meg a DISZ-szervezet felajánlotta, hogy a begyűjtési-vállalási lapokkal felkeressen húsz gazdát. Komoly, megdöntött szó kell ahhoz, hogy megmagyarázzák a gazdáknak, miért jobb, ha előbb teljesítik a beadást. Jancsi egymaga tíz gazdát keresett fel, és mindenütt hallgat-tak a szavára.

Természetes, hogy az ilyen dolgok aztán tetszenek a szülőiknek. De még lehetne más jót is mondani. Mindenki jár a tanácsolásba előtt. Jár, és a dicsőségétől olvassa, hogy Hajdók László és Kugler György gazdák az elsők között vannak a tavaszi munkában, és már teljesítették egész évi beadásukat. Ennek pedig annyiban van köze a DISZ-hez, hogy mindkét gazdának a fia vezetőségi tagja a szervezetnek. A szülők öregek, a fiúk dolgoznak. Jóformán egyedül. Mégis az első gazdák közt vannak. Vagy ott van a tartaléklőld. A fiatalság kéri, hogy adjanak nekik néhány holdat, hadd kísérletezzenek kukoricával. A földet együtt művelik majd a sportolók. Már meg is beszéltek a sportkörrel.

S van még egy nagy oka-titka a kislángi mamák kérdésének. Az, hogy az iskolai igazgató és a kultúrothton-vezető — aki szintén pedagógus — mindig a fiatalsággal tart.

Őket illeti elsősorban a dicsőret a szabás-varrás tanfolyam, a mezőgazdasági szakkör, a főző- és kézimunkaszakkör és sok-sok más hasznos dolog tanításáért. Az igazgató elvtárs zongorázik, ha táncolnak, viszi a tangóharmonikát, ha a kultúrothton szerepleni megy, egyszerűen mindenütt ott van.

Nem is lehet ezután csodálkozni azon, hogy sokan fordulnak hozzájuk azzal:

— Tanító elvtárs, mit gondol, fel-vesznek engem a DISZ-be? Szóljon már az érdekeemben...

★

Ezt látja és ezt mondhatná tehát Cséri néni a kérdésre. De kanyarodjunk csak vissza a beszélgetéshez, ott, a kultúrház ablaka alatt. Mármint ahhoz, hogy miért nem hívják...?

Itt bizony nem dicsekedhet a DISZ-vezetőség. Hogy miért nem? „Hát aki kérte, azt hívtettük — mondják. — Most hamarjában vagy harmincan jöttek újak...”

Kimondatlanul azonban az rejtőzik a véleményekben: inkább kevesebben, de jól legyünk. Kétszázan vannak a községben DISZ-korosztálybeliek, de csak fele tag. Mi legyen a többivel? Leskelődjenek az ablakon — és így nevelődjenek?

Hívni kell őket, kislángiak, szíves szóval. Mindenkinek, aki becsületes, helye van a diszisták között. De nem kell azt nekünk mondani, tudjátok ti is, könnyű az ajtón belépni, ha hívnak, de nehéz, ha előbb be kell leskelődni...

Kovács György